

# DIALOGICKÉ VYUČOVÁNÍ: DOPADY INTERVENČNÍ STUDIE NA VZDĚLÁVACÍ VÝSLEDKY ŽÁKŮ

## DIALOGIC TEACHING: THE EFFECTS OF INTERVENTION STUDY ON PUPILS ACHIEVEMENTS

Martin Sedláček<sup>1</sup>, Klára Šedřová<sup>1</sup>,  
Roman Švaříček<sup>1</sup>, Zuzana Šalamounová<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

### Abstrakt

V příspěvku prezentujeme výsledky studie založené na experimentálním designu. Cílem intervence je u žáků šestých tříd ZŠ zavést do hodin literatury prvky dialogického vyučování. Ověřujeme, zda je možné zvyšovat participaci na výuce u všech žáků, tj. od komunikačně aktivních po tiché. Zaměřujeme se přitom na to, do jaké míry se v komunikačním chování žáků promítají v jejich úspěšnosti v testech čtenářské gramotnosti. Datový vzorek tvoří šest experimentálních a šest kontrolních tříd.

**Klíčová slova:** *dialogické vyučování; experiment; žákovská participace na výuce; kolektivita*

### Abstract

We present the results of a study based on an experimental design. The intervention aims to introduce elements of dialogic teaching into literature classes for sixth-grade students in elementary schools. We test whether it is possible to increase participation in the lessons for all pupils, i.e., from communicatively active to silent. In doing so, we focus on how pupils' communicative behavior is reflected in their performance in literacy tests. The data sample consists of six experimental and six control classes.

**Keywords:** *dialogic teaching; experimental design; student participation in classroom dialogue; collectivity*

## 1 ÚVOD

Výuková komunikace a její vliv na učení žáků patří k významným tématům současného pedagogického výzkumu. Základní premisou tohoto výzkumného proudu je přesvědčení, že dobrá výuka je taková, která povzbuzuje žáky k aktivnímu hovoru o učivu. V příspěvku prezentujeme výsledky intervenční studie, zaměřené na implementaci dialogicky koncipovaného vyučování.

## 2 TEORIE

Konceptuální rámec dialogického vyučování (Alexander, 2006) vychází ze sociokulturní teorie Vygotského (1978). Z ní vyplývá, že čím více příležitostí k mluvení je ve výuce vytvořeno, tím rychleji žáci internalizují znalosti a celý proces je kvalitnější (Resnick et al., 2018). Existuje řada studií, které ukazují efekty dialogického diskurzu na výsledky žáků v konkrétní třídě (Scott et al., 2010; Forman et al. 2017, Sedová et al., 2019). Vždy jde ale o výsledky korelačních výzkumů. Výsledky intervenční studie mají potenciál ukázat souvislost v jiné perspektivě a to zejména s ohledem, jak efektivní je dialogické vyučování pro konkrétní žáky při kontrole veškerých vstupů.

## 3 METODOLOGIE VÝZKUMU

V příspěvku prezentujeme výsledky intervenčního programu zaměřeného na implementaci dialogického vyučování. Cílem intervence bylo ukázat, zda je možné zvyšovat participaci všech žáků, tzn. včetně tichých a pasivních žáků. Použit je experimentální výzkumný design, k experimentálním třídám s intervenčním programem byly vybrány kontrolní třídy. Design byl založen na pre a post testování vybraných indikátorů dialogického vyučování i výsledků učení všech žáků. Základem intervenčního programu byly opakované workshopy pro učitele, na něž navazovaly videonahrávky výuky a jejich reflektivní analýzy společně s výzkumníky.

## 4 VÝSLEDKY

Ve výsledkové části odpovídáme na otázku, zda došlo v důsledku intervence k posunu v učení žáků. Sledujeme přitom změny v kvantitě i kvalitě promluv žáků 6. ročníku v hodinách literatury. Ukazujeme, do jaké míry se tyto změny

promítly do úrovně čtenářské gramotnosti jednotlivých žáků. Čtenářská gramotnost je měřena skrze standardizované testy sestavené společností SCIO. Unikátnost výsledků spočívá v analýze, která je prováděna nejen na tradiční úrovni třídy, ale i na úrovni jednotlivých žáků všech komunikačních „typů“ od vokálních po tiché. Datový vzorek tvoří šest experimentálních tříd a šest kontrolních tříd.

## 5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Cílem příspěvku bylo doložit vztah mezi participací žáků na výukové komunikaci a výsledky v podobě úspěšnosti v testech čtenářské gramotnosti. Výsledky prvních analýz naznačují souvislost mezi tím, jak dlouho konkrétní žák hovoří a přidanou hodnotou v úspěšnosti v testu. Klíčový bude následná analýza zaměřená na kontrolu charakteristik žáků a možných zkreslení způsobených designem studie.

## PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek je výstupem z projektu Kolektivita v dialogickém vyučování: intervenční studie (GA21-16021S) financovaném Grantovou agenturou České republiky.

## 6 LITERATURA

- Alexander, R. (2006). *Towards dialogic teaching: Rethinking classroom talk*. Dialogos.
- Forman, E. A., Ramirez-DelToro, V., Brown, L., & Passmore, C. (2017). Discursive strategies that foster an epistemic community for argument in a biology classroom. *Learning and Instruction*, 55, 32–39.
- Resnick, L. B., Asterhan, C. S. C., & Clarke, S. (2018). Next generation research in dialogic learning. In G. E. Hall, L. F. Quinn & D. M. Gollnick (Eds.), *The Wiley handbook of teaching and learning* (s. 323–338). Hoboken: John Wiley & Sons.
- Scott, P. Ametller, J., Mortimer, E., & Emberton, J. (2010). Teaching and learning disciplinary knowledge. In K. Littleton & Ch. Howe (Eds.), *Educational dialogues. Understanding and promoting productive interaction* (s. 289–303). London, New York: Routledge.

- Sedláček, M., & Šedová, K. (2017). How many are talking? The role of collectivity in dialogic teaching. *International Journal of Educational Research*, 85, 99–108.
- Sedova, K., Sedlacek, M., Svaricek, R., Majcik, M., Navratilova, J., Drexlerova, A., & Salamounova, Z. (2019). Do those who talk more learn more? The relationship between student classroom talk and student achievement. *Learning and Instruction*, 63, 101217
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Cambridge University Press.